

з функціональним є на порядок більша операційна ефективність за рахунок можливості керування операційними витратами кожного бізнес-процесу окремо.

Кожна з наведених груп заходів має певні особливості та обмеження їх впровадження в сучасних умовах господарювання, але використання їх у комплексі дозволить значно підвищити ефективність діяльності та підвищити конкурентоспроможність

[1] Логістичні підходи, як основа раціональної організації виробничого процесу на підприємстві [Текст] / Н.С.Калічева, В.О.Маслова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – Вип. 47. – С. 83-86.

[2] Організація виробництва [Текст]: підручник / В.Л.Дикань, В.О.Маслова. – Харків: УкрДАЗТ, 2013. – 422 с.

[3] Управління бізнесом [Текст]: підручник / С.В.Панченко, В.Л.Дикань, І.В.Воловельська, В.О.Маслова. – Х.: УкрДУЗТ, 2017. – 315 с.

УДК 330.342

СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

FORMATION OF THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS IN UKRAINE AND THE WORLD

*канд. екон. наук Г. В. Обруч, О. К. Гріненко, А. Ю. Колєсник,
О. Є. Севастьянов*

Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)

*PhD (Econ.) H. V. Obruch, O. K. Grinenko, A. Yu. Kolesnik,
O. Ye. Sevastyanov*

Ukrainian State University of Railway Transport (Kharkiv)

Глобальні екологічні зміни останніх десятиліть засвідчили, що наразі суспільство пододало допустимі екологічні межі, і з плином часу посилюється залежність людини від законів біосфери, які впливають на розвиток світової екосистеми, протікання екологічної та соціальної криз. З огляду на взаємопов'язаність економічних, екологічних та соціальних параметрів розвитку соціально-економічних систем набула поширення концепція збалансованого зростання, яка пройшла складний шлях її становлення та розвитку. Фрагментарний розгляд екологічних і соціальних питань, пов'язаних із захистом навколишнього середовища і трудових прав в окремих країнах, і на цій основі зародження глобальної ініціативи збалансованого розвитку соціально-економічних систем характерно для 20-50-х рр. ХХ ст. Поширення ініціативи збалансованого зростання соціально-

економічних систем у світі відбулося дещо пізніше в 60-70 рр. ХХ ст., що стало можливим завдяки активізації наукових досліджень у сфері екологічної та соціальної відповідальності і розроблення глобальних програм виходу з екологічної та соціальної криз суспільства, зокрема зорієнтованих на захист навколишнього довкілля. Україна, у свою чергу, дещо відставала від глобальної течії збалансованого розвитку і становлення відповідної концепції в країні розпочалося з розроблення базових нормативних положень екологічної і соціальної відповідальності України як складової держави радянського простору. Характерними рисами становлення національної концепції збалансованого розвитку вказаного періоду були централізований характер прийняття законодавчих рішень у сфері екологічної та соціальної відповідальності і відносна ізольованість країни від глобальної течії збалансованого розвитку.

Наступний еволюційний етап формування глобальної концепції збалансованого розвитку соціально-економічних систем (80-90 рр. ХХ ст.) охарактеризувався формуванням глобального бачення парадигми збалансованого розвитку і його поступовою адаптацією в національних стратегіях і програмах. Вчені пов'язують цей період із застосуванням екосистемного підходу до забезпечення збалансованого розвитку, що передбачає розгляд останнього як триади рівноваги економічних, екологічних і соціальних аспектів, і відповідно реалізацією інституційних трансформацій на рівні окремих країн. В Україні в цей період відбувалося формування нормативно-правових засад забезпечення її збалансованого розвитку як самостійної держави і створення інституцій, відповідальних за їх практичне впровадження. Попри вказані позитивні тенденції, домінуючим у країні залишався техногенний тип економічного розвитку з високим рівнем матеріаломісткості виробництва, а також зберігалася тенденція недооцінювання значущості екологічної та соціальної відповідальності при нарощенні економічної вигоди.

Період 2000-2009 рр. ознаменувався удосконаленням системи збалансованого розвитку соціально-економічних систем і глобальним проникненням його принципів у національні стратегії розвитку країн. Зокрема на цьому етапі зафіксовано активізацію процесів розроблення міжнародних стандартів соціальної і екологічної відповідальності бізнесу, національних стратегій і програм забезпечення збалансованого розвитку, а також поглиблення глобального партнерства в цьому напрямі. Україна на цьому етапі дещо покращила свою позицію в глобальному рейтингу сталого зростання, розпочавши гармонізацію національного законодавства відповідно до загальноприйнятих норм і адаптацію національних цілей збалансованого розвитку соціально-економічних систем у відповідності до глобальних пріоритетів у цій сфері. Попри це, слід вказати і на те, що

складність та суперечливість законодавчої бази, а також декларативний характер інституційних змін у сфері соціальної та екологічної відповідальності стримували процеси повноцінного використання країною потенціалу забезпечення її збалансованого розвитку.

Переосмислення принципів збалансованого розвитку соціально-економічних систем у глобальному вимірі і внесення відповідних змін у національні стратегії розвитку країн відбулося у 2010-2015 рр. Зважаючи на визначені пріоритети збалансованого розвитку соціально-економічних систем (інтелектуалізацію, екологізацію та соціалізацію економічного зростання), активізувалися процеси врахування цих принципів при формуванні національних стратегій і програм забезпечення збалансованого розвитку. Для України на цьому етапі характерною була реалізація фрагментарних ініціатив щодо збалансованого розвитку соціально-економічних систем, зокрема в рамках співробітництва з країнами ЄС. Серед ключових перешкод забезпечення збалансованого розвитку країни слід визначити: відсутність комплексної стратегії збалансованого розвитку України і національного плану заходів щодо її реалізації, посилення розриву між Україною і розвиненими країнами в напрямі досягнення цілей збалансованого розвитку соціально-економічних систем.

Починаючи з 2016 р. і до сьогодні відбувається трансформація глобальної концепції збалансованого розвитку соціально-економічних систем на засадах інклюзивності і цифрової адаптивності, що відповідно і зумовило зміну концептуальних положень забезпечення збалансованого розвитку соціально-економічних систем на національному рівні і поглиблення міждержавного партнерства країн у цьому напрямі. Україна на сьогодні дотримується стратегічного підходу до збалансованого розвитку соціально-економічних систем та ініціює впровадження цифрових елементів в цьому напрямі. Попри певні позитивні зрушення, слід відзначити, що на сьогодні існує значний розрив між Україною і економічно розвиненими країнами світу в аспекті збалансованого розвитку соціально-економічних систем, що потребує від держави подолання низки проблем, пов'язаних із сировинним характером економіки і виснаженням національних природних багатств, низькою дієвістю інституцій державного регулювання і загалом звичною для країни практикою суто декларативної та фрагментарної реалізації заходів щодо забезпечення збалансованого розвитку. З огляду на це, особливої значущості набуває вирішення означених проблем і досягнення країною збалансованого зростання з урахуванням вимог інклюзивності та цифрової адаптації при розробленні стратегій та програм забезпечення збалансованого зростання держави та її складових соціально-економічних систем.